

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

בישול קרבן פסח במשקים

(מ' ב') משנה: אין מבשלין את הפסח, לא במשקין ולא במי פירות.

(מ"א א') תנו רבנן: "אל תאכלו ממנו נא ובשול מבשול" במים. אין לי אלא מים. שאר משקין מניין (שאסור)? אמרת קל וחומר: ומה מים שאין מפיגין טעמן אסורין, שאר משקין שמפיגין טעמן (שנותנין בו טעם שלהן), לא כל שכן? רבי אומר: תלמוד לומר "ובשול מבשול" (ייתור לשון), מכל מקום.

(ומברר) מאי בינייהו? איכא בינייהו (פסח העשוי) צלי קידר¹.

(ומקשה) ורבנן, האי "ובשול מבשול" מאי עבדי להו?

(ומתרץ) מבעי ליה לכדתניא: בישלו ואחר כך צלאו, או שצלאו ואחר כך בישלו, חייב (מלקות על אכילתו).

שיטות הראשונים

צלי קידר ובישול הפסח: כתב הרמב"ם, "מבשול" שהזהירה עליו תורה - בין שנתבשל במים בין שנתבשל בשאר משקין או במי פרות, שנקאמר: "ובשול מבשול" - רבה הפל. צלהו ואחר כך בשלו, או שבשלו ואחר כך צלהו, או שעשהו צלי קדירה ואכלו - חיב. הרי שנקט לאסור בישול פסח בשאר משקין, מדכתיב "ובשול מבשול", כרבי. וכן עשאו צלי קידר, ואכלו, חייב, כרבי. ומאידך, פסק שאם צלאו ואח"כ בישלו, ולהיפך, חייב, כדדרשי רבנן².

מצה שרויה, ומבושלת

(מ"א א') תניא: (4) יוצאין (ידי חובת מצה) ברקיק השרוי (בתבשיל לאחר אפייתו. ואע"פ שמתמסמס, לחם הוא כל זמן שהוא קיים, שלא נימוח לגמרי). ובמבושול שלא נימוח (שלאחר שנאפה בישלוהו. שבישול לאחר אפייה אינו בישול). דברי רבי מאיר.

(2) רבי יוסי אומר: יוצאין ברקיק השרוי. אבל לא במבושול, אע"פ שלא נימוח (דלאו לחם קרינא ביה. ואע"פ שכבר נאפה בתנור, הואיל וחזר ובישלו, ביטלו מתורת לחם).

שיטות הראשונים

רקיק השרוי האם צריך שלא יהא נימוח: כתבו הרי"ף והרא"ש, והיכא דאיכא זקן או חולה דלא יכול למיכל מצה ביבשתא, שרו ליה במיא עד דמרככא, ואכיל לה עד דלא מיתמחא. וכן כתב הרמב"ם, "ויוצאין ברקיק השרוי, והוא שלא

¹ שמבשלין אותו בקדירה בלא מים, ובלא שום משקה, אלא מים הנפלטים משמנו. לתנא קמא שלמד מק"ו, כאן מותר, שאינו מכניס טעם משלו בקרבן. לרבי שלמד מריבוי, גם זה "בשל מבושול" הוא.

² הכס"מ כתב שהרמב"ם פסק כרבנן, ומפרש דלרבנן נמי חייב על צלי קדירה מריבויא ד"ובשול מבשול". וכי אמרינן דאיכא בינייהו צלי קדירה, היינו לומר דמק"ו לא הוה משתמע. אבל מ"ובשול מבשול" דאי משתמע שפיר לכולי עלמא. והלחם משנה כתב דפסק כרבי. ובצלהו ואח"כ בשלו, מסברא ידענא ליה, מידי דהוה אמצה דאין יוצאין במבושול (ראה סוגיא הבאה). עיי"ש. מקורות - רמב"ם (הל' קרבן פסח ח,ז-ח).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

נמוח.³ וכן פסקו שאר ראשונים. וכן פסק השו"ע.⁴

מצה ששראה בשאר משקין ומי פירות או במרק: כתב רבינו מנוח בשם הראב"ד, שדווקא במים מותר לשרותה; אבל ביין ושאר משקין, לא יצא, לפי שמפיגים טעם המצה, ונותנים בה טעם משלה.⁵ ודעת הרוקח ומהר"ם חלאווה, שדווקא על ידי בישול מפיג טעם המצה, ולא על ידי שריה, אפילו בשאר משקין ומי פירות.⁷

מצה שבישלה: פסקו כל הראשונים כרבי יוסי, שמצה שבישלה אינו יוצא ידי חובתו באכילתה, אע"פ שלא נימוח, שהרי אין בה טעם הפת. וכן פסק השו"ע.⁸

שריה במים חמים האם נחשב בישול: כתב הרוקח, חולה או זקן שאינו יכול לאכול מצה כזית, ישרה אותה ביין, או במים קרים, רק שלא נימוחה, יצא. אבל בתבשיל חם או במים רותחים או חמים, לא יצא.⁹

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות פסח, סימן תסא)

ד. יוצא אדם במצה שרויה והוא שלא נמוחה; אבל אם בשלה, אינו יוצא בה.

³ נראה שהם מפרשים ד'שלא נימוח' דקאמר רבי מאיר, אשרוי נמי קאי; וכי קאמר רבי יוסי יוצאין ברקיק השרוי, אשרוי דרבי מאיר קאי, דהיינו דוקא בשלא נימוח. ב"י.

⁴ או"ח תסא, ד. ובגדר של 'נימוח' שאינו יוצא בו ידי חובה, כתב בבית"ל (ד"ה והוא), דמפירוש רש"י משמע שאפילו נתמססה, כל זמן שלא נימוחה לגמרי, יוצא בה. ומשמע מהב"ח וביאור הגר"א שמצדדים כן להלכה. דנימוחה קרי היכא דראוי לגמיעה. אמנם מדברי הב"י משמע שאפילו לא נמחה לגמרי, גם כן אינו יוצא ידי מצה. וצ"ע. מקורות: ר"ף (יא ב בר"ף). רא"ש (סי' יז). רמב"ם (הל' חמץ ומצה ו,ו). הרוקח (הל' פסח סי' רפג). ריא"ז (פ"ב, הלכה ד, סעי' יא).

⁵ כל הדיון כאן, הוא אם יוצא ידי חובת אכילת כזית מצה בלילה ראשון של פסח, ולא משום חשש חמץ. ולענין מנהג שנהג שו"ע הרב (וכן כתב בתשובותיו, סי' ו, שהמחמיר תבוא עליו ברכה), ובעקבותיו חסידים, לאסור אכילת 'מצה שרויה' בפסח מחשש חימוץ, כתב המשנ"ב (תנח, ס"ק ד), "ויש אנשי מעשה שמחמירין על עצמן, ואין שורין ואין מבשלין מצות בפסח, מחשש שמא נשאר מעט קמח בתוך המצות מבפנים שלא נילוש יפה, וע"י השריה יתחמץ. ועיין בשערי תשובה (סי' תס) דמצד הדין אין לחוש לזה, דאחזוקי איסורא לא מחזקינן. ובפרט בימינו שנוהגין לעשות ריקין דקים. ומכל מקום מי שנוהג בחומרא זה, אין מזניחין אותו. וע"ש שהאר"ך בזה." וכן הגר"א לא הקפיד בזה, ראה 'מעשה רב' (הל' פסח, סי' קפז). וכן הבעל שם טוב, לא היה נוהג בחומרא של שרויה (ראה מאמר הרב גדליה אוברלנדר, כתב עת 'אור ישראל', טו, תשנ"ט, עמ' קלד-קמח, עיי"ש מקורות).

⁶ והקשה בשעה"צ (תסא, ס"ק כט) מאי שנא מהא דאמרין לשיין עיסה ביין ושמן ודבש, דבדאי גם שם איתא טעם יין ודבש יותר מעל ידי שריה ביין, ואפילו הכי מותר וגם היה יוצא בהן ידי חובה, ורק משום דלא הוי לחם עוני, אלא ודאי דוקא על ידי בישול אמרין שאבד טעם הפת, דפת האפוי יש לו טעם אחר, אבל במה שמרגיש בזה טעם יין לא אכפת לן. ועיי"ש תירוצו.

⁷ והביא דבריהם במשנ"ב (תסא, ד, ס"ק יח). וכתב, ועל כן, זקן או חולה שאי אפשר לו לאכול מצה שרויה במים, מותר לו לשרותה ביין או בשאר משקין. אבל שאר כל אדם שאכל מצה שרויה בשאר משקין חוץ ממים, לא יצא ידי חובתו, וצריך לחזור ולאכול מצה אחרת, בין הכזית של ברכת מצה בין הכזית של אפיקומן. וכתב עוד, דכל זה דוקא כששורה את המצה בהן. אבל להטביל אותה בהן, כתב רבינו מנוח בפשיטות דשרי, דבזה לא נתבטל טעם מצה (ועיי"ש שעה"צ, ס"ק לב). מקורות: רבינו מנוח (ספר המנוחה, הל' חמץ ומצה ו,ו). הרוקח (הלכות פסח, סי' רפג).

⁸ או"ח תסא, ד. מקורות: כנ"ל.

⁹ והב"י כתב דמהגמרא משמע שאם רצה לשרותה במים חמים שאינם רותחין רשאי, דהא לאו מבושל הוא. אבל הרוקח כתב שלא יצא. ובשו"ע (או"ח תסא, ד) סתם, שאם בישלה אינו יוצא בה. וכתב המשנ"ב (ס"ק כ) וכתבו האחרונים, דלאו דוקא בישלה, דהוא הדין בשרוי לתוך רותחין. ואפילו בכלי שני יש להחמיר דלא לשרותה, אם לא לצורך. וכל זה, בשהיד סולדת בו. ודוקא במים, אבל במרק יש להחמיר בכל גווני (ואפילו במרק צונן מסתפק האליה רבה. שעה"צ). מקורות: הרוקח (הלכות פסח סי' רפג).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

נתיבי הלכה - הדף היומי
השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

חובת אכילת בשר פסח צלי

(מ"א א') תנו רבנן: יכול צלאו כל צורכו (שחרכו, כפי שמפרש) יהא חייב (דלאו צלי אש הוא, אלא קלי אש ושרוף), תלמוד לומר "אל תאכלו ממנו נא ובשר מבושל אמרתי לך (שאסור לאכול), ולא שצלאו כל צורכו.

(ומבאר) היכי דמי ("צלאו כל צרכו")? דשויא חרוכא (שעשאו חרוך, שרוף).

תנו רבנן: יכול אכל כזית (בשר) חי (לגמרי, שלא נצלה כלל), יהא חייב (מלקות משום "אל תאכלו")? תלמוד לומר "אל תאכלו ממנו נא ובשר מבושל אמרתי לך, ולא חי. יכול יהא מותר (לאכול קרבן פסח חי)? תלמוד לומר "כי אם צלי אש".

(ומבאר) היכי דמי נא? כדאמרי פרסאי "אברנים" (בשר צלוי ואינו צלוי).

אמר רב חסדא: המבשל בחמי טבריא (מעיינות רותחים) בשבת, פטור (שאינה לא אש ולא תולדת אש). ופסח שבשלו בחמי טבריא חייב, שעבר משום "צלי אש"¹⁰.

(מ"א ב') (1) אמר רבא: אכלו נא, לוקה שתיים (משום "אל תאכלו ממנו נא", ומשום "אל תאכלו ממנו... כי אם צלי אש"). מבושל, לוקה שתיים (השני משום "אל תאכלו ממנו... מבושל"). נא ומבושל, לוקה שלוש.

(2) אביי אמר: אין לוקין על לאו שבכללות (והלאו "אל תאכלו... כי אם צלי אש" כולל כל מיני בישולים שאינם צלייה לאסור).

איכא דאמרי - תרתי הוא דלא לקי, חדא מיהת לקי.

איכא דאמרי - חדא נמי לא לקי, דלא מייחד לאויה כלאו דחסימה¹¹.

תנו רבנן: אכל צלי מבעוד יום, חייב. וכזית נא משחשיכה, חייב.

קתני צלי דומיא דנא (חייבא דצלי דמבעוד יום, דומיא דחייבא דנא משחשיכה) - מה נא בלאו, אף צלי בלאו. (ומברר) בשלמא נא כתיב "אל תאכלו ממנו נא". אלא צלי (שאסור ביום) מנלן? (ומבאר) דכתיב "ואכלו את הבשר בלילה הזה". בלילה אין, ביום לא.

שיטות הראשונים

אכל קרבן הפסח נא ומבושל: הרמב"ם פסק שאין לוקין על לאו שבכללות, וכלישנא קמא, דתרתי הוא דלא לקי, חדא מיהת לקי, וכתב "ושנייהם (פסח ראשון ושני) אינם נאכלין אלא צלי אש, והאוכל מהם פזית נא או מבשיל בגילי פסחים - לוקה, שנאמר: "אל תאכלו ממנו נא ובשר מבושל במים" (שמות יב, ט). אכל נא ומבשיל כאחד - אינו לוקה אלא אחת, לפי ששניהם נכללו בלאו אחד". והשיגו הרמב"ן דחדא נמי לא לקי, וכלישנא בתרא¹².

¹⁰ לאו ד"לא תאכל כי אם צלי אש" איכא. ולא לאו דבישול. וסבר לוקין על לאו שבכללות. רש"י.

¹¹ "לא תחסום שור בדישו", שהוא מפרש איסורו, וסמיכא ליה פרשת מלקות, לעיל מיניה, וממנו למדים לכל שאר חייבי מלקות.

¹² בספר המצוות מצטט הרמב"ם את גמרתנו, ומתבאר שגרס בדברי רבא אין לוקין על לאו שבכללות. ופסק כמותו. מקורות - רמב"ם (הל' קרבן פסח ח, ד; ספר המצוות, שורש ט). רמב"ן (השגות על ספר המצוות).